

Jordbrukets kunnskaps- og innovasjonssystem

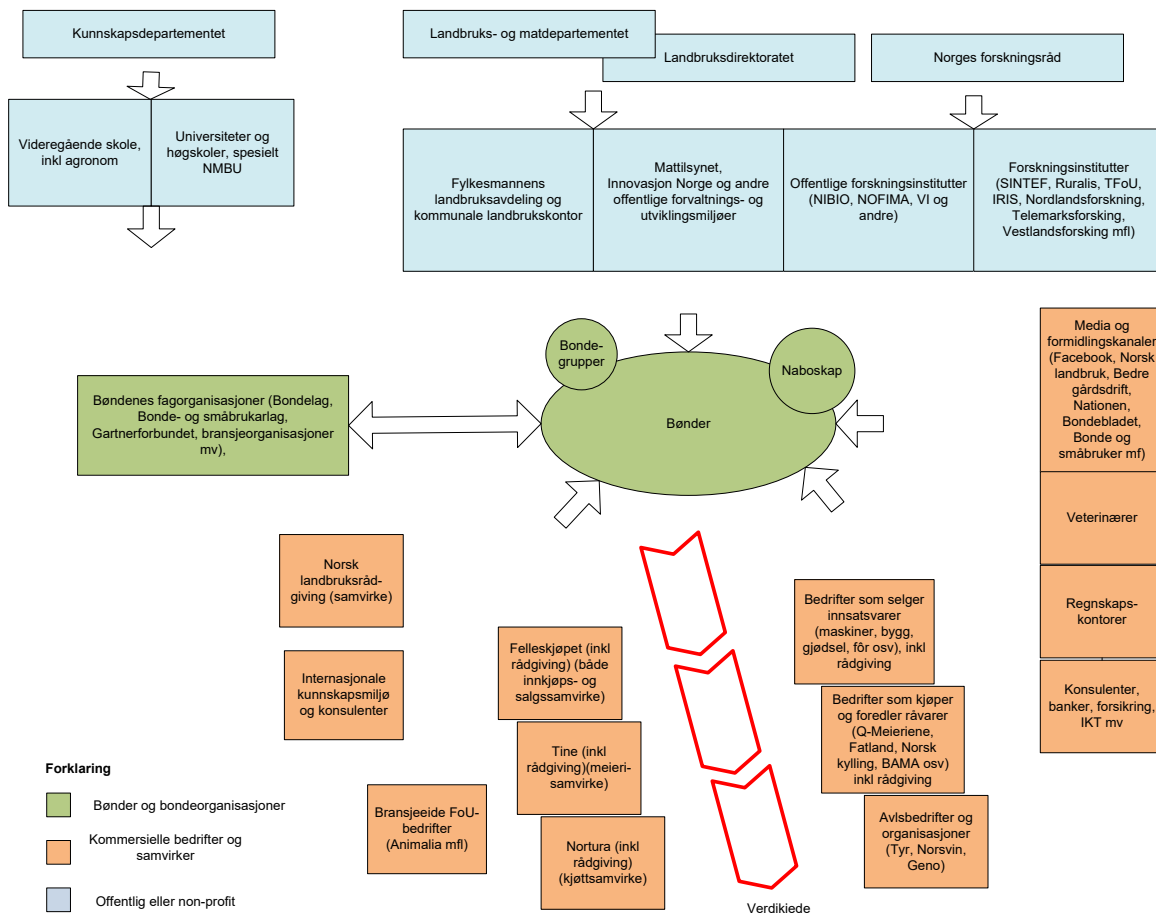
Foto: Colourbox

Sammendrag

Ved å studere jordbrukets kunnskaps- og innovasjonssystem kan vi få økt innsikt i hvordan kunnskap bidrar i arbeid med innovasjon og i bondens daglige arbeid. Viktige støttespillere til bonden er rådgiving, forskning og utdanning.

Innledning

Jordbruket er en sektor hvor natur, teknologi og mennesker er tett sammenvevd. Det skjer mye innovasjon i jordbruket. Internasjonalt er det stor interesse for hvordan kunnskap bidrar inn i arbeidet med innovasjon og hvordan dette henger sammen i et systemperspektiv. I Norge er det i mindre grad oppmerksomhet på systemet som omgir det som skjer av kunnskapsutvikling og innovasjon. På engelsk brukes begrepet Agricultural Knowledge and Innovation System med akronymet AKIS om dette systemet. På norsk vil vi kalle dette *jordbrukets kunnskaps- og innovasjonssystem*. I første rekke omfatter dette systemet med organisasjoner og institusjoner som er etablert ut fra et nasjonalt perspektiv for å utvikle jordbrukssektoren. I de seinere årene er en blitt mer opptatt av hvordan en kan skape en politikk for å støtte innovasjon for en bærekraftig utvikling av jordbruket. Internasjonalt er dette systemperspektivet med AKIS særlig brukt i forbindelse med forskning og utvikling innen rådgiving, men er seinere også blitt fanget opp av innovasjonsforskning. Figur 1 er et eksempel på hvordan det norske kunnskaps- og innovasjonssystemet kan presenteres.

Figur 1: Elementer i det norske jordbrukets kunnskaps- og innovasjonssystem

En arbeider godt med rådgiving og innovasjon i jordbruket i Norge, men det kan være enda mer å hente. Det kan derfor være nyttig å se litt nærmere på hva en kan lære fra internasjonal forskning knyttet til AKIS.

Figur 2: Mangfold i AKIS i europeiske land. Basert på forskning av Knierim og Prager (2015), men tilpasset av Sutherland med flere (2023) for å inkludere Norge.

I figur 2 er det et diagram som baserer seg på en studie av AKIS i en rekke europeiske land. AKIS i disse landene er analysert ut fra hvor integrert og sterkt systemet er vurdert til å være. I ettertid er det supplert med en lignende analyse for å inkludere Norge. Vi har rangert Norge til å ha et relativt sterkt AKIS som er middels integrert. Det illustrerer også at det er et potensial i å lære fra andre land.

Forskningsresultater

I prosjektet AgriLink ble det sammenfattet kunnskap om ti av EUs medlemsland og de strategiplanene de hadde for landbrukspolitikken (CAP)¹. Denne studien viste at det er noen felles utfordringer for hvordan AKIS fungerer i disse landene. Om dette gjelder for AKIS i Norge vet vi ikke siden det ikke er gjennomført tilsvarende studier. Men det er rimelig å anta at noen av utfordringene er relevante for norske forhold. I det minste kan det være grunnlag for å reise noen spørsmål.

¹ Belgia (Flandern), Frankrike, Italia, Nederland, Polen, Romania, Spania, Tsjekiske Republikk, Hellas og Portugal (AgriLink 2021).

Utfordringer som pekte seg ut:

- Mangel på informasjon om AKIS-aktører med tanke på hvordan systemet kan forbedres. Det er særlig manglende innsikt om bønders behov for kunnskap. For eksempel er det grupper av bønder som faller utenfor rådgiving, slik som fra småskala gårdsbruk. Videre er det også manglende innsikt om rådgivere, for eksempel oversikter om hvem som kan gi råd om hva til hvem, hvem som er spesialister på hva, hva er rådgivernes behov, hvordan oppdatering og læring blir ivare tatt.
- Manglende innsikt om bønders kunnskap og varierende behov for rådgiving. Sterkere støtte fra «bakrommet»² i rådgiverorganisasjoner og opplæring av rådgivere er prioriterte tema i flere land. Nye rådgivingsmetoder og digitale verktøy kan være nyttig her.
- Ved fragmenterte AKIS er manglende koordinering et problem. Det kan føre til at det blir hull i rådgivinga og påfølgende mangler, men det kan også lede til mye overlapping og kanskje unødig konkurranse i rådgivningstilbud mellom organisasjoner. Manglende regionale og nasjonale strategier for AKIS blir pekt på som en mulig årsak til svak koordinering. Mange land har en blandet rådgiving med offentlig, samvirkeorganisert og privat kommersiell rådgiving.
- Kommunikasjon, samhandling og samarbeid mellom AKIS-aktører er også knyttet til temaet koordinering. Mangel på tillit, konkurranse mellom aktører og administrative rutiner ble pekt på som kilder til utilstrekkelig samarbeid.
- For liten tilgang til finansielle ressurser til AKIS ble påpekt i flere land. Noen land var bekymret for nedgang i offentlig finansiering av AKIS-systemet.

Forskning og diskusjon om AKIS er kritisert for å konsentrere seg for mye om tradisjonelle kunnskapsaktører i jordbruket, og overser dermed de nye aktørene som betyr mye for kunnskap og innovasjon. Det er også reist kritikk om å legge for liten vekt på fysiske forhold og naturressurser når kunnskap og innovasjon skal studeres, og for liten vekt på bondens praksis og opplevde situasjon. Disse forholdene blir tatt tak i av forskning, og det er et forskningsfelt under stadig utvikling.

I arbeidet med prosjektet AgriLink er det blant annet ut fra studier også i Norge pekt på betydningen av bondens egne nettverk og andre bønder i forbindelse med å skaffe seg ny kunnskap, ta beslutninger og styrke egen læring (Kvam mfl., 2022; Sutherland mfl., 2023).

Det er pekt på og anbefalt at AKIS-perspektivet med å betrakte kunnskapsflyten og innovasjon som et system kan brukes både på nasjonalt og regionalt nivå for å gjøre statusanalyser. Dette vil være nyttig for aktører både i offentlig og privat sektor som driver strategiutvikling og politikktutforming (Knierim et al 2015).

² Backoffice på engelsk. Omfatter den delen av rådgiverorganisasjonen som har som oppgave å holde seg oppdatert, drive med opplæring og utvikling av rådgiverne. Er vanligvis ikke i direkte kontakt med bøndene.

Til videre lesing

- AgriLink (2021) AgriLink: Deliverable D5.7. Policy Recommendations Report. Strengthening farm advice for innovation and sustainability. Ref. Ares (2021)7387224 - 30/11/2021.
- Knierim, A., Boenning, K., Caggiano, M., Cristóvão, A., Dirimanova, V., Koehnen, T., Prager, K. (2015). The AKIS concept and its relevance in selected EU member states. *Outlook on AGRICULTURE*, 44(1), 29–36. doi:10.5367/oa.2015.0194
- Kvam, G.-T., Hårstad, R. M. B., & Stræte, E. P. (2022). The role of farmers' microAKIS at different stages of uptake of digital technology. *The Journal of Agricultural Education and Extension*, 1-18. doi:10.1080/1389224X.2022.2046617
- Sutherland, L.-A., Adamsone-Fiskovica, A., Elzen, B., Koutsouris, A., Laurent, C., Stræte, E. P., & Labarthe, P. (2023). Advancing AKIS with assemblage thinking. *Journal of Rural Studies*, 97, 57-69. doi:https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2022.11.005.

Kontaktpersoner

Gunn-Turid Kvam
Mobil: 412 11 814
E-post:
gunn.turid.kvam@ruralis.no

Egil Petter Stræte
Mobil: 416 38 118
E-post:
egil.petter.strate@ruralis.no

Hva er AgriLink

AgriLink-prosjektet (*Agricultural Knowledge: Linking farmers, advisors and researchers to boost innovation*) ble finansiert fra juni 2017 – november 2021 av EUs Horizon 2020 forsknings- og innovasjonsprogram.

Prosjektet hadde som mål å stimulere overgangen til et mer bærekraftig landbruk ved å forbedre forståelsen av og å øke kunnskapen om rollen landbruksrådgivere har i beslutningstaking hos bønder og rollen de har ved spredning av innovasjon i jordbruket i Europa, som har en stor variasjon i produksjoner og typer av gårdsbruk.

<https://www.agrilink2020.eu/no>

Dette dokumentet er en del av et oppfølgingsprosjekt som er finansiert av Norges forskningsråd.

Hva er Ruralis

Ruralis – Institutt for rural- og regionalforskning er en uavhengig forskningsstiftelse som arbeider med samfunnsfaglige spørsmål knyttet til lokal- og distriktsutvikling, klima, ressursforvaltning, næringsutvikling og bioøkonomi. <https://www.ruralis.no/>